

mun. Chișinău, str. P. Rareș, nr.18,
Republica Moldova, MD-2005,
tel./fax: (+ 373 22) 21 87 68
e-mail: info@csj.md

Chișinău, P.Rareș, 18 street,
Republic of Moldova, MD-2005,
tel./fax: (+373 22) 21 87 68
e-mail: info@csj.md

Nr. 4s-1/17 din 20.02.2017

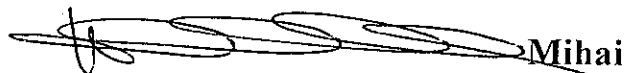
**Dlui Alexandru Tănase,
Președinte al Curții Constituționale
a Republicii Moldova**

Stimate Doamnă Președinte,

În conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. a), art. 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, art. 2 lit. b) și art.16 lit. b) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, în temeiul Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 6 din 20.02.2017, Vă remitem alăturat sesizarea referitor la controlul constituționalității articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995, a Hotărârii Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26 mai 2016 și a articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015.

Cu respect,

Președinte

 Mihai Poalelungi

CURTEA CONSTITUTIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
INTRARE NR.	22 a	
20	02	20 17

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău,
Republica Moldova

Autorul sesizării: **Curtea Supremă de Justiție**

str. Kogălniceanu 70
Chișinău,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. c) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, articolele 38 alin.(1) lit. d) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995 și art. 2 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție

OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect controlul constituționalității:

1. Articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 și a Hotărârii Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26 mai 2016;
2. Articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015.

EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI ȘI A ARGUMENTELOR

Prezenta sesizare, pune în discuție două probleme care denotă, din punctul de vedere al Plenului Curții Supreme de Justiție, **existența unui conflict de ordin constituțional** între puterea judecătorească, pe de o parte, și puterea executivă, reprezentată de Ministerul Justiției, pe de altă parte. Cele două probleme își au sursa în mai multe texte de lege care, în opinia Plenului Curții Supreme de Justiție, ignoră principiile fundamentale relevante ce decurg din Constituția Republicii Moldova.

A. Stabilirea unui așa-zis „control” al Ministerului Justiției în cazul problemelor de ordin organizatoric existente în cadrul judecătoriilor și al Curților de apel

Articolul 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 6 iulie 1995 prevede că „Ministerul Justiției exercită controlul asupra judecătorilor și Curților de apel în probleme organizatorice”. Articolul menționat instituie o ordine juridică contrară celei urmărite de articolul 23¹ din aceeași lege, care specifică, în primele două alineate ale sale, faptul că instanțele judecătorești sunt independente, i.e. beneficiază de o independență organizațională și funcțională realizată prin autoadministrarea judecătorească, și faptul că autoadministrarea judecătorească reprezintă *dreptul și capacitatea reală ale instanțelor judecătorești și ale judecătorilor de a soluționa problemele funcționării sistemului judecătoresc în mod autonom și responsabil*.

Este dificil să se imagineze cum pot fi reconciliate aceste două dispoziții rivale. În primul rând, însăși ideea de **autoadministrare a instanțelor judecătorești în privința chestiunilor de ordin organizatoric** nu este compatibilă cu controlul exercitat de către o altă ramură a guvernării cu referire la aceleași chestiuni. În al doilea rând, dacă nu am avea dreptate în privința afirmației anterioare, articolul 55 (1) nu oferă nici un indiciu referitor la întinderea controlului exercitat de către Ministerul Justiției. Prin modul său vag de redactare, acest articol permite apariția unor situații de genul celor în care, reclamând atribuția administrării și dezvoltării sistemului informațional judiciar, o Agenție din cadrul Ministerului Justiției (Agenția de administrare a instanțelor judecătorești înființată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 650 din 26 mai 2016) elimină opțiunea de căutare după numele și prenumele părților procesului a hotărârilor judecătorești publicate pe portalul instanțelor de judecată, prin invocarea legislației privind protecția datelor personale (a se vedea <http://administrareinstante.justice.md/ro/content/informa%C5%A3ie-cu-privire-la-unele-aspecte-ce-%C5%A3in-de-publicarea-hot%C4%83r%C3%AElor-judec%C4%83tore%C8%99ti-pe>).

Dacă astăzi Agenția poate face acest lucru, este posibil ca mâine un vice-ministru al Justiției să afirme că Agenția a greșit și că publicul va putea căuta din nou după nume și prenume hotărârile publicate pe portalul instanțelor de judecată (a se vedea <http://www.bizlaw.md/2017/02/15/nicolae-esanu-a-fost-o-greseala-a-ministerului-justitiei-cautarea-dupa-nume-pe-portalul-instantelor-a-fost-restabilita/>).

Exemplul de mai sus pe care îl oferă Plenul Curții Supreme de Justiție denotă cât de simplu poate fi încălcat principiul constituțional al justiției transparente din cauza unui articol de lege care îi acordă Ministerului Justiției atribuția controlului „problemelor organizatorice” din cadrul judecătorilor și al Curților de apel. Așadar, un principiu constituțional esențial pentru integritatea sistemului nostru de justiție (*Justices should not only be done, but should manifestly and undoubtedly be seen to be done* – „Nu este suficient să se facă dreptate, trebuie să se vadă că se face dreptate”, cum repetă adesea Curtea Europeană a Drepturilor Omului în hotărârile sale), un principiu pe care trebuie să-l garanteze în special puterea judecătorească, poate fi ignorat, cu dispensă legală, de către o agenție a puterii executive care **are funcționari lipsiți de independența și de pregătirea juridică prezumată a judecătorilor**.

Însă problema nu constă doar în caracterul vag al acestui text de lege. Problema poate fi pusă și din perspectiva formală, cea a existenței în general a unui asemenea articol și a unei asemenea instituții de control.

Teoria contemporană de drept constituțional se fundamentează pe câteva valori, trei dintre care – separația puterilor, preeminența dreptului și independența judiciarului – presupun manifestarea unui rol special de către judecători în regimul de guvernare statală. Potrivit articolului 114 din Constituție, justiția se îndeplinește în numele legii doar de către instanțele judecătorești, iar în vederea asigurării unui act de justiție corect, Legea fundamentală prevede la articolul 116 (1) că judecătorii sunt independenți. Sub acest aspect, Constituția Republicii Moldova pune în aplicare valorile *noului constituționalism*. Ea mai proiectează o instituție – Consiliul Superior al Magistraturii – care urmărește salvagardarea independenței celor care îndeplinesc justiția. În dezvoltarea articolului 123 din Constituție, legislativul a prevăzut, la articolul 1 (1) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947 din 19 iulie 1996, că Consiliul Superior al Magistraturii funcționează în vederea **organizării și funcționării sistemului judecătoresc**, fiind garantul independenței autorității judecătorești. Tot astfel, articolul 23¹(4) din Legea privind organizarea judecătorească îi acordă Consiliului Superior al Magistraturii statutul de **organ al autoadministrării judecătorești**.

Așadar,

(1) în sensul Legii privind organizarea judecătorească, autoadministrarea presupune posibilitatea instanțelor judecătorești de a-și rezolva problemele de funcționare, inclusiv cele organizatorice;

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este un organ al autoadministrării judecătorești, adică o instituție care ar putea efectua controlul modului în care se autoadministrează instanțele judecătorești, din punct de vedere organizatoric, el răspunzând pentru exercitarea în mod corespunzător a funcțiilor delegate (articolul 23¹ (3) și (4) din Lege);

(3) funcția de control general al problemelor organizatorice din cadrul judecătoriilor și al Curților de apel care îi aparține Ministerului Justiției (articolul 55 (1) din Lege) se suprapune pe funcția de control general al autoadministrării judecătorești care îi aparține Consiliului Superior al Magistraturii (articolul 23¹ (3) și (4) din Lege).

Existența unui hățiș legislativ este certă. Totuși, o interpretare rezonabilă ar conduce la concluzia neconstituționalității articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească. Acest text legislativ contravine articolelor 116 (1) și 123 din Constituție. Prin instituirea unui control din partea Ministerului Justiției în cazul problemelor organizatorice ale instanțelor de judecată este afectată independența instituțională a acestora din urmă. Situația poate conduce, după cum am văzut, la încălcarea unor principii fundamentale esențiale pentru o justiție corectă, de către unii funcționari bine-intenționați (în teorie), dar neprofesioniști (în realitate). Independența puterii judiciare față de executiv presupune existența unității și integrității organizaționale ale celei dintâi, obiective care trebuie asigurate, cum sugerează Constituția, de către Consiliul Superior al Magistraturii. În aceeași ordine de idei, poate fi invocat și articolul 6 din Constituție, care garantează separația puterilor în stat. În consonanță cu acest principiu, administrarea instanțelor trebuie să fie separată de puterea executivă, argumentul conducând, într-un final, la caracterul esențial al independenței judecătorilor, valoare de a cărei realizare beneficiază întreaga societate.

Trebuie menționat și faptul că, prin Strategia de Reformare a Sectorului Justiției (2011-2016) aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 231 din 25

noiembrie 2011, Guvernul Republicii Moldova s-a obligat, atât în fața cetățenilor Republicii Moldova, cât și în fața partenerilor internaționali să **consolideze capacitățile de autoadministrare a sistemului judecătoresc prin revizuirea rolului, componenței și competențelor Consiliului Superior al Magistraturii și ale instituțiilor din subordinea acestuia** (a se vedea http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/srsj_pa_srsj/SRSJ_ro.pdf, pagina 19). Adoptarea unei Hotărâri (nr. 650 din 26 mai 2016) de către Guvern care eludează un obiectiv esențial al Strategiei aceluiași Guvern ridică probleme din perspectiva valorii statului de drept, protejate de articolul 1 (3) din Constituție.

B. Instituirea unor așa-zise „obligații” în sarcina instanțelor judecătorești de transmitere a unor comentarii și consultații solicitate de către Agentul guvernamental

În conformitate cu articolul 10 (1) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30 iulie 2015, după ce primește o notificare oficială din partea Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la depunerea unei cereri individuale, Agentul guvernamental le solicită autorităților „materiale și **comentarii referitoare la circumstanțele de fapt și de drept**” ale cazului. În acest sens, *autoritățile sunt obligate, indiferent de statutul lor, să transmită informațiile solicitate în termenele și condițiile stabilite de Agentul guvernamental*. Și în cazul soluționării pe cale amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene, acordul încheiat între Agentul guvernamental și reclamant trebuie *coordonat în prealabil cu autoritățile cărora li se atribuie pretinsa încălcare a drepturilor reclamantului* (articolul 11 (3) din Lege). De asemenea, în cazul în care Agentul guvernamental formulează o declarație unilaterală prin care recunoaște expres existența unei încălcări a Convenției și prin care se obligă să întreprindă toate măsurile de remediere necesare, ea trebuie *consultată cu autoritățile cărora li se atribuie pretinsa încălcare a drepturilor omului* (articolul 12 (2) din Lege).

A devenit o constantă faptul că instanțele judecătorești primesc solicitări de comentarii din partea Agentului guvernamental în vederea redactării unei apărări care să poată fi prezentată în fața Curții Europene a Drepturilor Omului. Instanțelor li se mai cere opinia, în mod sistematic, cu privire la acordurile pe care le poate încheia Agentul guvernamental cu un reclamant, în cazul soluționării cauzei acestuia din urmă pe cale amiabilă. Prezența unor asemenea „obligații” în Legea cu privire la Agentul guvernamental ridică semne de întrebare prin prisma unui principiu de drept procedural fundamental, a cărui recunoaștere ca atare i-o solicită Plenul Curții Supreme de Justiție Curții Constituționale, prin această obiecție de neconstituționalitate. Plenul Curții Supreme de Justiție consideră că principiul funcției îndeplinite (*functus officio*) este un principiu de drept constituțional care poate fi dedus din interpretarea coroborată a articolelor 119 („Folosirea căilor de atac”) și 120 („Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive”) din Constituție. Exprimat prin adagiul latin *Lata sententia, judex desinit essejudex* („Odată pronunțată hotărârea, judecătorul se desesizează”), el are ca efect juridic desistarea instanței după pronunțarea unei hotărâri. Judecătorii care s-au pronunțat în această hotărâre nu pot reveni asupra opiniei lor, singura posibilitate de schimbare sau de remediere a soluției date fiind exercitarea căilor de atac prevăzute de lege. Principiul urmărește garantarea certitudinii juridice.

Ar mai rămâne varianta redactării unui răspuns la solicitările de comentarii venite din partea Agentului guvernamental de către alți judecători ai aceleiași instanțe. Totuși, articolul 4 alin. (1) lit. d) din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor nr. 178 din 25 iulie 2014 consideră abatere disciplinară manifestările judecătorilor care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în afara acestora. Exprimarea de către un judecător a acordului sau dezacordului cu o hotărâre a colegilor săi, în afara unui proces de judecată, reprezintă o astfel de manifestare. Dacă judecătorii și-ar exprima în comentariile solicitate de către Agentul guvernamental opinia privind corectitudinea unor soluții judecătorești, în afara unui proces judiciar, s-ar pronunța critic sau aprobativ cu privire la hotărârile pronunțate de către colegii lor. Obligația judecătorilor de a nu comenta critic sau aprobativ hotărârile colegilor lor este o obligație de rezervă, pentru menținerea ordinii publice și a prestigiului justiției.

Prin urmare, solicitarea de comentarii sau consultații de la instanțele judecătorești din partea Agentului guvernamental cu referire la apărările care trebuie susținute în fața Curții Europene, la soluționarea pe cale amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene sau la declarația unilaterală a Agentului guvernamental prin care acesta recunoaște expres existența unei încălcări a Convenției și prin care se obligă să întreprindă toate măsurile de remediere necesare vine în conflict cu interesele certitudinii juridice, al menținerii ordinii publice și al prestigiului justiției.

Care ar fi, însă, consecințele declarării neconstituționalității articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental sub aspectul solicitării de comentarii sau consultații de la instanțele judecătorești? Puse în balanță, prejudiciul lipirii Agentului guvernamental de aceste comentarii sau consultații ar fi insignifiant raportat la beneficiul menținerii certitudinii juridice, a ordinii publice și a prestigiului justiției. Plenul Curții Supreme de Justiție aduce ca argumente, în acest sens, următoarele prevederi legale:

(a) potrivit articolului 7 (1) din Legea cu privire la Agentul guvernamental, activitatea Agentului guvernamental este sprijinită de o subdiviziune specializată alcătuită din funcționari publici și persoane detașate din cadrul altor autorități;

(b) potrivit articolului 9 (1) din Lege, pe lângă Agentul guvernamental activează un consiliu consultativ format din reprezentanți ai autorităților publice, ai mediului academic și ai societății civile.

Acești funcționari publici și aceste persoane detașate din cadrul altor autorități sunt remunerate din bugetul de stat. Sarcina lor este să-l asiste pe Agentul guvernamental și să-i ofere comentarii și consultații cu privire la chestiunile vizate de articolele 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Lege. Aceași asistență poate fi oferită și de către consiliul consultativ menționat.

Mai mult, dispozițiile contestate ale Legii cu privire la Agentul guvernamental ignoră și rațiunile diviziunii muncii, fapt care poate pune probleme prin prisma separației puterilor în stat.

Având în vedere aceste considerente, Plenul Curții Supreme de Justiție solicită:

1. Controlul constituționalității articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 și a Hotărârii Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26 mai 2016, dată fiind neconcordanța acestora cu articolele 1 (3), 6, 114, 116 (1) și 123 din Constituție.

2. Controlul constituționalității articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015 sub aspectul obligației instituite în sarcina instanțelor judecătorești de transmitere către Agentul guvernamental a comentariilor cu privire la circumstanțele de fapt și de drept ale unui caz aflat pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a consultațiilor privind acordul de soluționare amiabilă și declarația unilaterală a Agentului guvernamental, dată fiind neconcordanța acestora cu articolele 6, 119 și 120 din Constituție.

Anexă: hotărârea nr. 6 a Plenului Curții Supreme de Justiție din 20 februarie 2017, pe o filă.

Cu respect,

Președinte

Mihai Poalelungi

**Plenul Curții Supreme de Justiție
a Republicii Moldova**

H O T Ă R Ă R E

Cu privire la sesizarea Curții Constituționale referitor la controlul constituționalității articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995, a Hotărârii Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26 mai 2016 și a articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015.

Potrivit art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. a), art. 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, conducându-se de prevederile art. 2 lit. b) și art.16 lit. b) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Plenul Curții Supreme de Justiție,

hotărăște:

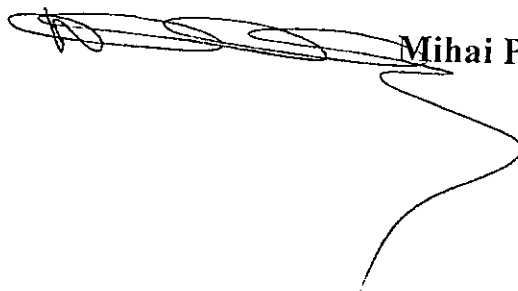
A sesiza Curtea Constituțională referitor la controlul constituționalității:

1. Articolului 55 (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 și a Hotărârii Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26 mai 2016, dată fiind neconcordanța acestora cu articolele 1 (3), 6, 114, 116 (1) și 123 din Constituție;

2. Articolelor 10 (1), 11 (3) și 12 (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015 sub aspectul obligației instituite în sarcina instanțelor judecătorești de transmitere către Agentul guvernamental a comentariilor cu privire la circumstanțele de fapt și de drept ale unui caz aflat pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a consultațiilor privind acordul de soluționare amiabilă și declarația unilaterală a Agentului guvernamental, dată fiind neconcordanța acestora cu articolele 6, 119 și 120 din Constituție.

**Președintele
Curții Supreme de Justiție**

Chișinău,
20 februarie 2017
nr. 6

Mihai Poalelungi